

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
 Кафедра економіки підприємства

Затверджую:
 Декан факультету
 Економіки і менеджменту

/Є.В.Мироненко/

28» червня 2024р.

Гарант освітньої програми:
 Економіка та організація соціального
 забезпечення

/С.В.Касьянюк/

25» червня 2024р.

Розглянуто і схвалено
 на засіданні кафедри ЕП
 Протокол № 10 від 25.06.2024р.
 В. о. завідувача кафедри ЕП

/Є. О. Підгора/

Робоча програма навчальної дисципліни
 «Управління соціально-трудовими відносинами»

галузь знань
 спеціальність
 ОПП

I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
 П10 Соціальна робота та консультування
 «Економіка та організація соціального
 забезпечення»

освітній рівень

Другий (магістерський)

Факультет
 Розробник

Економіки і менеджменту
 к.е.н., доц. Гітіс Т.П.

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Праця відіграє в житті суспільства і кожної окремої людини дуже важливу роль і є невід'ємною складовою людського життя. Складність і багатоаспектність процесу праці, з одного боку, і ні з чим не зрівняне соціально-економічне значення праці, з другого боку, зумовлюють активний інтерес до неї різних наук. Особливості праці як об'єкта дослідження полягають в тому, що по-перше, праця – це доцільна діяльність людей зі створення благ, яка має бути ефективною, раціонально-організованою; по-друге, праця є однією з головних умов життєдіяльності не лише окремої особи, а будь-якого підприємства, а також суспільства в цілому; по-третє, в процесі праці формується система соціально-трудова відносин на рівні економіки, галузі і підприємства.

Особливого значення в наш час набуває фахове дослідження всіх, а надто – соціально-трудова відносин, у зв'язку з докорінними змінами в системі суспільних відносин, зачіпаючи тим самим інтереси мільйонів людей і викликаючи закономірне протистояння суб'єктів цих відносин (передусім роботодавців та найманих працівників). Без комплексного теоретичного підходу до праці як до соціально-економічного явища й предмета наукового дослідження на новій концептуальній основі, що враховує соціальну орієнтацію економіки, практично неможливо забезпечити ні економічну ефективність, ні соціальний розвиток. Вивчати й досліджувати проблеми економіки праці поза соціально-трудова відносинами вже не просто недоцільно, але й неможливо. Саме тому провідна роль в цьому відводиться дисципліні «Управління соціально-трудова відносинами».

З огляду на сказане дисципліна «Управління соціально-трудова відносинами» присвячена питанням визначення сутності процесів, що відбуваються в соціально-трудова сфері країни, механізму регулювання соціально-трудова відносин, розбудови соціального партнерства та впровадження соціального діалогу. «Управління соціально-трудова відносинами» як наука формує закони та принципи суспільного упорядкування праці з метою досягнення високого рівня її ефективності.

1.2. Мета дисципліни–формування системи теоретичних і прикладних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення та розвитку соціально-трудова відносин в Україні.

1.3. Завдання дисципліни:

- надання понять про процеси, що відбуваються в соціально-трудова сфері нашої країни: формування системи нових соціально-трудова відносин, розвиток соціального партнерства, становлення і функціонування ринку праці, зміни в зайнятості, значення Міжнародної організації праці в регулюванні соціально-трудова відносин, набуття навичок у галузі

забезпечення ефективного використання ресурсів праці й моніторингу соціально-трудоваих відносин;

- формування навичок щодо зниження гостроти соціальних конфліктів, сприяння пошуку компромісів між інтересами роботодавців та найманих працівників на основі соціального діалогу;
- формування навичок володіння механізмами формування і регулювання соціально-трудоваих відносин в галузі трудових ресурсів;
- отримання знань щодо шляхів взаємодії з представниками соціально-відповідального бізнесу для розширення ринку соціальних послуг на різних рівнях функціонування;
- комплексне вивчення шляхів і методів наукового розв'язку практичних завдань регулювання відносин у соціально-трудоваій сфері.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: базою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін, як: «Державна політика соціального захисту та соціального забезпечення», «Охорона праці в галузі та цивільний захист», «Право соціального забезпечення».

1.5. Мова викладання: українська

1.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

Загальний обсяг становить 180 годин (6,0 кредитів), в т.ч.:

- денна форма навчання: лекції – 36 годин, практичні (семінарські) – 36 годин, самостійна робота здобувачів – 108 годин;
- заочна форма навчання: лекції – 4 години, практичні (семінарські) – 4 години, самостійна робота здобувачів – 172 години.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

здатність самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для розвитку професійних навичок та якостей (ПРН6);

здатність автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях (ПРН8);

здатність демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності (ПРН14); визначати можливості конституційного та правового регулювання суспільних відносин, забезпечувати оптимальні моделі соціально-правового супроводу орієнтованих на загальнолюдські цінності (ПРН15);

здатність демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей в системі заходів з соціального захисту та соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ПРН21).

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Управління соціально-трудоваими відносинами», опановують систему знань і навичок, що

дозволяють сформулювати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

здобувач здатний продемонструвати знання і розуміння основних процесів соціально-трудової сфери: розвиток трудового потенціалу суспільства, формування системи нових соціально-трудових відносин, розвиток соціального партнерства, становлення і функціонування ринку праці, зміни в зайнятості, значення Міжнародної організації праці в регулюванні соціально-трудових відносин, набуття навичок у галузі забезпечення ефективного використання ресурсів праці й моніторингу соціально-трудових відносин;

в афективній сфері:

здобувач здатний критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо особливостей трудової діяльності, порядку розрахунку заробітної плати, комплексу дій фахівців підприємства по забезпеченню відповідності соціально-трудових відносин вимогам законодавства України; оцінити сучасний стан трудових відносин на конкретних прикладах та дискутувати у професійному середовищі з питань обґрунтованості застосування міжнародних нормативно-правових актів у сфері соціально-трудових відносин в українському законодавстві;

здобувач здатний співпрацювати із іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики;

у психомоторній сфері:

здобувач здатний самостійно застосовувати знання теорії та нормативні вимоги щодо регулювання соціально-трудової діяльності, відслідковувати та прогнозувати тенденції зміни у механізмах такого регулювання;

здобувач здатний слідувати методичним підходам до розрахунку трудового потенціалу суспільства, проводити аналіз соціально-трудових відносин, робити висновки на основі проведеного аналізу у сфері праці;

самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел, розробляти варіанти рішень щодо регулювання соціально-трудових відносин з урахуванням регулятивних вимог та звітувати про виконання індивідуальних розрахункових завдань.

III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціально-трудових відносин в сучасних умовах

Тема Т1. Соціально-трудові відносини як система

Загальна характеристика соціально-трудових відносин. Структура

системи соціально-трудо­вих відносин. Принципи й типи соціально-трудо­вих відносин. Фактори формування і розвитку соціально-трудо­вих відносин. Механізм функціонування системи соціально-трудо­вих відносин.

Тема Т2. Механізм функціонування системи соціально-трудо­вих відносин: організаційні аспекти

Поняття механізму функціонування системи соціально-трудо­вих відносин та його складові. Формування та розвиток соціально-трудо­вих відносин в суспільстві. Поняття соціального захисту та його основні напрямки у сфері праці. Соціальні інститути і механізм соціального захисту працівника.

Тема Т3. Соціальне партнерство в системі соціально-трудо­вих відносин
Визначення соціального партнерства та його ролі в регулюванні соціально-трудо­вих відносин. Складові системи соціального партнерства та механізми функціонування. Суб'єкти соціального партнерства. Держава в системі соціального партнерства. Роль профспілок у соціально-трудо­вих відносинах. Роль спілок роботодавців як виразників інтересів підприємців на ринку праці.

Тема Т4. Соціально-трудо­ві відносини зайнятості

Поняття, види й форми зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості населення. Активні і пасивні методи й заходи регулювання зайнятості. Безробіття як соціально-економічне явище. Види безробіття та основні його показники.

Тема Т5. Соціально-трудо­ві відносини з приводу винагороди за працю
Соціально-економічна сутність заробітної плати. Номінальна й реальна заробітна плата, реальні доходи. Функції заробітної плати й принципи її організації. Державне регулювання заробітної плати. Форми й системи оплати праці.

Тема Т6. Соціально-трудо­ві відносини з внутрішньо переміщеними особами

Сутність понять «внутрішньо переміщені особи», «внутрішні мігранти». Особливості працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами.

Змістовий модуль 2. Основні засади забезпечення ефективного управління соціально-трудо­вими відносинами

Тема Т7. Соціальний діалог у системі соціально-трудо­вих відносин
Сутність понять «соціальний діалог» та «колективно-договірне регулювання соціально-трудо­вих відносин». Принципи та рівні соціального діалогу. Сторони та суб'єкти соціального діалогу в Україні. Механізми розбудови соціального діалогу на рівні держави та бізнесу.

Тема Т8. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання та удосконалення соціально-трудоких відносин

Роль моніторингу як інструмента регулювання та удосконалення соціально-трудоких відносин. Об'єкти, суб'єкти і основні напрями моніторингу соціально-трудоких відносин в Україні. Інформаційна база моніторингу. Соціологічні дослідження у трудовій сфері, їхні види та етапи. Методи збирання інформації для дослідження соціально-трудокої сфери.

Тема Т9. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоких відносин

Міжнародна організація праці (МОП) та її роль у регулюванні соціально-трудоких відносин. Основні цілі та завдання МОП. Методи роботи та основні сфери діяльності МОП.

IV СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1						
Теоретико-методологічні основи соціально-трудоких відносин в сучасних умовах						
1.	Тема Т1. Соціально-трудокі відносини як система	20/20	4/1	4/		12 / 19
2.	Тема Т2. Механізм функціонування системи соціально-трудоких відносин: організаційні аспекти	20/20	4/1	4/		12 / 19
3.	Тема Т3. Соціальне партнерство в системі соціально-трудоких відносин	20/20	4/	4/		12 / 20
4.	Тема Т4. Соціально-трудокі відносини зайнятості	20/20	4/	4/1		12 / 19
5.	Тема Т5. Соціально-трудокі відносини з приводу винагороди за працю	20/20	4/	4/1		12 / 19
6.	Тема Т6. Соціально-трудокі відносини з внутрішньо переміщеними особами	20/20	4/1	4/1		12 / 18
Змістовий модуль 2 Основні засади забезпечення ефективного управління соціально-трудокими відносинами						
7.	Тема Т7. Соціальний діалог у системі соціально-трудоких відносин	20/20	4/1	4/		12 / 19

8.	Тема Т8. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання та удосконалення соціально-трудоких відносин	20/20	4/	4/1		12 / 19
9.	Тема Т9. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоких відносин	20/20	4/	4/		12 / 20
Усього годин		180 / 180	36 / 4	36 / 4		108 / 172

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота здобувачів.

4.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Тема заняття для денної форми навчання
1.	Соціально-трудокі відносини як система
2.	Механізм функціонування системи соціально-трудоких відносин: організаційні аспекти
3.	Соціальне партнерство в системі соціально-трудоких відносин
4.	Соціально-трудокі відносини зайнятості
5.	Соціально-трудокі відносини з приводу винагороди за працю
6.	Соціальний діалог у системі соціально-трудоких відносин
7.	Моніторинг соціально-трудокої сфери як інструмент регулювання та удосконалення соціально-трудоких відносин
8.	Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоких відносин
9.	Міжнародний досвід використання різних програм регулювання соціально-трудоких відносин

№ з/п	Тема заняття для заочної форми навчання
1.	Соціально-трудокі відносини зайнятості
2.	Соціально-трудокі відносини з приводу винагороди за працю
3.	Соціально-трудокі відносини з внутрішньо переміщеними особами
4.	Моніторинг соціально-трудокої сфери як інструмент регулювання та удосконалення соціально-трудоких відносин

4.3. Перелік індивідуальних завдань

Протягом періоду навчання здобувачі паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання в вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою. Тематика індивідуальних завдань:

1. Основні напрямки формування нової системи соціально-трудових відносин.
2. Фактори формування і розвитку соціально-трудових відносин.
3. Методи реалізації соціальних програм.
4. Історія формування концепції соціального захисту.
5. Якість соціально-трудових відносин.
6. Механізм функціонування системи соціально-економічних відносин.
7. Законодавча база України у сфері соціально-трудових відносин.
8. Історія формування концепції соціального партнерства.
9. Роль профспілок у соціально-трудових відносинах.
10. Проблеми розвитку профспілок в Україні.
11. Держава в системі соціального партнерства.
12. Проблеми зайнятості в Україні.
13. Міжнародний досвід регулювання зайнятості.
14. Соціальне партнерство в Україні: проблеми та перспективи.
15. Соціальний діалог як перспектива на шляху до розв'язання соціально-економічних проблем.
16. Проблеми становлення і розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
17. Профспілковий рух в Україні: нова соціальна модель, стан та перспективи розвитку.
18. Напрями вирішення соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб із окупованих територій України.
19. Особливості працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.
20. Регулювання соціально-трудових відносин внутрішньо переміщених осіб.

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

З навчальної дисципліни «Управління соціально-трудовими відносинами», яка завершується заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав контрольні точки і набрав 55 і більше балів на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Управління соціально-трудовими відносинами», форми і терміни контролю (спеціальність П10 Соціальна робота та консультування) для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	10	15	1-9
2	Індивідуальне завдання Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, презентації, виступ з доповіддю на конференції	10	15	1-9
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові та розрахункові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	15	30	5
4	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові та ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	15	30	8
5	Колоквіум	5	10	9
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Письмовий залік у разі підвищення рейтингового балу)		55	100	
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	
		min	max
1	Поточний контроль (коефіцієнт вагомості=0,4) Тестова контрольна робота, яка виконується здобувачем індивідуально в системі «Moodle»	55	100
2	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,6) (Письмовий залік) Здобувач виконав аналітично-розрахункові завдання та навів аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100

VII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1. Основна література

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підр. 5.вид., оновлене. К.: Знання, 2011. 390с.
2. Економіка праці та соціально-трудові відносини/ за ред. В.М. Ковальова. Краматорськ: ДДМА, 2013. 256 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. / за ред. Г.В. Назарової. К: Знання, 2012. 573 с.
4. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч.-метод. посібник. Харків: ХДУХТ, 2017. 189 с. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1612/1/Навчально-методичний%20посібник.pdf>
5. Конспект лекцій з дисципліни «Управління соціально-трудовими відносинами» / укл. І.І. Смирнова. Краматорськ: ДДМА, 2019. URL: <http://moodle.dgma.donetsk.ua>
6. Посилкіна О.В., Братішко Ю.С., Кубасова Г.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум для студентів економічних спеціальностей. Харків: НФаУ. 2018. URL: <http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/14700/1/Економіка%20праці%200i%20СТВ%20практикум%202018.pdf>

7.2. Додаткова література

1. Грішнова О.А., Білик О.М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : практикум: навч. посібн. К.: Знання, 2012. 286 с.

2. Економіка праці і соціально-трудова відносини: навч. посіб. / за заг. ред. І. В. Багрової; Дніпропетр. держ. фінанс. акад. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фінанс. акад., 2014. 581 с.

3. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. К.: Персонал, 2014. 498 с.

4. Колот А.М. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку: монографія. Київ: КНЕУ, 2010. 348 с.

5. Сумцов В.Г., Филиппова І.Г., Балахнін Г.С. Економіка праці і соціально-трудова відносини: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 511 с.

7.3. Web-ресурси

1. Офіційний сайт законодавство України.URL: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України.URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <http://www.msp.gov.ua>